

sem tudom, honnan kerültek elő. S most a két fiatal dalia az imént kapott leczkét oly bravurosán ismételte, hogy ha bizony a dolog komolyan megy, hát csunyán ellátják a sas baját. Ugyanis oly szép ívekkel csapkodtak a feje fölé, a mikor is mindig csak egy arasznyira volt az ív legmélyebb pontja a sas fejtől, hogy azt gyönyörűség volt nézni is. De a lomha sas semmibe se vette őket, tudta, hogy csak játék az egész.

Végre eltűnnek mindhárman a szemeim elől.

Alkonyodni készül már. Az erdei tisztások nyugati széle mindjobban árnyékba húzódik. Látócsövemmel most egyenként végigvizsgálom e tisztásokat, s csakugyan az egyiknek a szegélyén, a szálerdő árnyékában egy tovaladó rőt vad vörös csuhája tünt föl egy pillanatra. Szarvas vagy őz volt-e, nem tudom!

De búcsúzzunk már a sólymok szikláitól, s szálljunk le az erdőbe, a hol most a vadászat legpoetikusabb neme, a cserkészlet, az erdők életének legbensőbb megismerésére ad alkalmat...

Egy félóra mulva már egy tisztás szélén bujkálok nagy óvatosan, hogy meg ne zavarjam az erdő tündéreit.

ÉJJELI HALÁSZAT A QUARNERÓN.

Irta: LEIDENFROST GYULA.

TIKKASZTÓ nyári nap épen eltűnt a Monte Maggiore mögött, mikor elindultunk éjjeli halászatra a Tengerészeti Hatóság kis gőzösnén, a Klotildon, a Halászati Biológiai állomás vezetőjének vezetésével Cherso északi csúcsa felé.

A hajó után van kötve két csónak, ebben viszzük a halászatához szükséges szerszámokat. A szigonyost, egy köpczös németet, a Porto Petrolóban vesszük föl hajónkra. Ő is csak dilettáns halász, egyébként főgépész, de azért érti a mesterségét. S a mit a hivatásos halászok is elismernek róla, a mi pedig nagy szó, hogy oda talál, a hova célloz.

Innen Fiumétól odáig jó két órába telik. Addig van időnk gyönyörködni a naplementében, a mi ezerféle színt fest a tenger apró hullámaira. Ezeket a hullámokat lesi a szigonyos. Mert a szigonynyal halászni csak teljesen nyugodt tengeren lehet. Máskülönben nem látni le a fenékre. Szerencsénkre az a kis szél is eláll, a mely eddig kísért s a tükörsima tenger felszínét csak néhány kiugráló delfin zavarja meg alig pár méterre tőlünk. A mint észreveszik a hajót, odaúsznak hozzánk. Versenyre kelnek velünk. Három remek állat. Közvetlen közelből csodálhatjuk őket a felszínen. A hajó előtt úszva, mintegy vezetnek bennünket. Halásznak szigonyáért rohan, de mire visszajön, a delfinek eltűnnek, hogy aztán nem messze tőlünk folytassák játékukat.

A halászok nem igen vadásznak rájuk. Ha véletlenül hálóba kerülnek, könnyen összetépik a szerszámot, a szegény halász egész vagyonát. A húsa nem valami jó, csak a szegényebb nép eszi. Azért is hagyják őket békében.

A Maggiore mögül lassan eltűnik a vörös égálja, egy ideig még feketén rajzolódik

az ég peremére, majd beleolvad a nagy szürkeségbe. Ekkorra azonban már meg is érkezünk a Punta di Jablanác-ba. Szabályos félkör alakú öblöcske ez Cherso legészakibb csúcsán. Partjait ritkás erdő borítja, emberi lakásnak nyoma sincs. Két oldalán egy-egy horgonyozóhely van. Ezek egyikéhez kötik a Klotildot. Azután fölhasználva a szürkületet, első dolguk a horogrendszer, a polongare-t elhelyezni. Száz-kétszáz horog van egy nagyon hosszú közös kötélhez rövidebb zsinórokkal erősítve. Mindenikre csalétek van tűzve. Olyan helyekre rakják, hova a sziklák miatt a hálókkaal nem férközhetni s a magányos partlakó halakat fogják vele. Ilyenek teszem: az angolna, fogas, az árcsőrű csuka (*Belone*), a rája- és czápafélék, egyes félszegűszók stb. A *Belone* fogására másfajta polongare is van: a vitorlás horog. A nagy kötél egyik végét a parthoz erősítik, a másikat deszkadarabhoz vagy parafaúszóhoz kötik, melyre egy kis vitorlát erősítenek, a mi az egészet kifeszítve tartja. Az összetett horgok nem tartoznak szorosán az éjjeli halászathoz. Nappal ép úgy dolgoznak vele, mint éjjel. Nem sok baj van vele, kényelmes szerszám. Egész napra magára lehet hagyni. Csak este vagy reggel szedik le a zsákmányt, ha ugyan ebben meg nem előzi őket más, főleg a polip. Innen is iránta a nagy gyűlölet.

A horgokat sorsukra hagyva, az öböl közepén elvetik embereink a fenékhálókat. Ezek már csak éjjel használhatók. Reggel szedik föl őket.

Ezzel aztán be is sötétedik teljesen, mert éjjeli halászatra csak újhóldkor mennek. A magyar vizeken ugyan minden alkalmas időt fölhasználnak rája, de osztrák területen tilalmi idő van a teli holdfénynél. Erre ugyan valami különösebb ok nem igen van, csupán a halakat akarják védeni a folytonos zaklatástól s a nagymértékű pusztítástól. Erről az utóbbiról ugyan nem igen lehet beszélni, mivel a szigonyhalászat nem a legszaporább munka. Tömeges, nagy zsákmány csak elvétve akad. A védelem tulajdonkép nem is erre, hanem az éjjeli halászat másik módjára vonatkozik, a melynél nagy kerítőhálókkal dolgoznak, a scombri- és szardella-fogásnál.

A hajó végéről előkerül a nagy bárka, a melyre a halászokon kívül négyen is elférünk. A végében van elhelyezve a gázfejlesztő készülék, a melytől gumicsövek vezetnek kétoldalt a lámpákhoz. A hivatásos halászok csak egy lámpát használnak, a melyet a csónak orrán levő villába akasztanak. A szigonyozásnál azonban sokkal praktikusabb, persze valamivel drágább, a kétoldali lámpa, mivel a szigonyost a csónak orrán levő lámpa akadályozza az előrelátásban, a kétoldalúnál ellenben, a halász mögött lévén, előre is, oldalt is zavartalan nézhet s a szemefényét sem veheti el az oldalt kiszabaduló fény. Az itt használatos acetylen-lámpák nagyon egyszerű szerkezetűek. Ügyesebb halász maga is megkészítheti. Két vagy három pillangóégővel s hátulvetítővel bíró négyszögletes dobozhoz hasonlít, a melynek alja nincs, három oldala pedig vetítő ernyőt képez.

Két ember nekifog evezni. A hajón maradók nem kívánnak szerencsét, azt itt is, a halászoknál is tiltja a regula. Meggyújtják a lámpákat, egyszerre vakító fény árad, a mely megvilágítja a kis öböl partjait, a hova mi tartunk. Szigonynyal ugyanis csak a partok mentén, kisebb mélységekben lehet halászni. Az acetylen fénye se hatol le mélyre s a fénytörés is akadályozza a biztos találást, a mire pedig a mi halászunk

büszke. Háromféle hosszúságú szigonyneve van. A szigony maga hétágú. Ilyennel halásznak a kisebb s a lapostestű halakra. Egyiket elővéve, a csónak orrára áll. Alakja megnyúlva rajzolódik a part szikláira, a melyek meredeken ereszkednek a tengerbe s a melyek magukon viselik a tengerrel folytatott naponkénti küzdelem nyomait. Mi, a kik itt látjuk először mindezt, kezdetben nem látunk a nagy ragyogáson kívül semmit. Csak lassan szokja meg a szem fenéknek tekinteni a kékeszölden ragyogó vízben látható foltokat, a miket az algákkal benőtt helyek mutatnak. Egy-egy kiemelkedő zátanyon lassan észreveszszük a meredt, kocsános szemével ránkbámuló tarisznyarákot,

a mely meglepetésében elfeledett a víz színe alatti mohos rejtekébe osonni. A narancsvörös fenék, sziklák, apróbb zátonyok szinte izzanak a vízben. Lassankint kiveszszük, hogy a rajtuk levő bársonyfekete foltokat a tüskésbőrűek koloniái alkotják, a melyek magukat a sziklába bevájva segítenek a tenger romboló munkájának. Apránként hozzá szokik a szem a fenéken levő durvább tárgyakat, a melyeket a fénytörés rettenetesen eltorzít, megkülönböztetni. Észreveszszük a homokos öblöcskék fenékén lustálkodó fekete ugorkát (*Holothuria tubulosa*) s a tengeri csillagot (*Asterias glacialis*), a parti sziklákon rejtőzködő rákot, a lapos csigákat (*Patella*) s a vörös virágállatokat (*Actinia equina*), a melyek itt-ott a víz színe fölött is állanak s pettyhüdve várják a dagályt, a mely ilyenkor, nyáron, éjszaka következik be.

Mindezek azonban halászsunkat kevésbé érdeklik. Alig várja, hogy mesterségét bemutathassa, de hiába, hal csak nem akar mutatkozni. Egyszer-másszor ugyan megmegrebben a felszín. Apró csevoló-k (*Mugil*) rajokban úsznak a lámpafény felé. Csak akkor villan meg ezüstös oldaluk, mikor alája érnek; felülről nem látni őket nappal sem, mert hátuk színe egybeolvad a tengerével. Az oldaluk is csak egy pillanatra látszik, mert a halász mozdulatára villámgyorsan tűnnek el ismét a nagyobb mélységbe. Kisebb halak ugyan kíváncsian követik lámpánkat, de ezekre nem érdemes szigonyt emelni. Nagy hal meg nem akad. Pedig ugyancsak erősen olajozza a tengert a halász a csónak orrán levő olajosbögérből, hogy elsimítsa vele azokat az apró hullámokat, a melyeket a partról jövő, illattal telt szél ver, hogy azok se zavarják látását. Jobb kezében döfésre készen tartja szigonyát, baljának hátrafelé fordított tenyerével némán kormányozza utunkat, a mely apró parti zátonyok között vezet. Az éles sziklacsipkék gyakran horzsolják a csónak gerinczét, sokszor megakad az evezőrud bennük: ez a szigonyozásra való hely. Ime meg is állunk, de csak egy pillanatra. Valami szikladarab megcsalta a gyakorlott halász szemét, vagy pedig a zsákmány, bajt sejtve, idejekorán odujába menekült. A másik perczben már döf, hallatszik a szigony zöreje a fenék kavicsán. Tekintetünk nyomon követi, de nem látunk semmit. A másik pillanatban azonban ennek daczára is előttünk vergődik fölborzolt uszókkal, kimeredt szemmel a szigony végén egy nagy vörös ördöghal (*Scorpaena*). Épen a nyakán találta. Ez az ő döfése. Ezzel nem rocsolja szét az állat husát. Most ott vergődik tátogva a víz után a fenéken, lábunk alatt, a mire ugyan kell vigyáznunk, mert a hátuszójának tüskéi mérgesek. Most már erőt vesz rajtunk a halászszenvedély, de sajnos, megint hosszú idő telik, míg kielégítettik. Pedig a hajótól már jó messze távoztunk. Az árboczlámpás pislákoló fénye alig látszik, a következő fordulónál az is eltűnik. Körülöttünk nagy sötétség borul a nagy fekete vízre, a mely egybeolvad az ég sötétjével. A láthatáron, a vizek tetején végigvillan valami gyenge fény, az jelzi Fiumét. Amott, itt is, ott is imbolygó lidércfény módjára hozzánk hasonló módon halászsók láthatók a lovránai parton. Vajjon azok is hasonló szerencsével dolgoznak? «Melege van a hálnak, mélyebbre huzódik», magyarázza emberünk s ebben igaza van. Nyáron a partokon 20—22°-ra is fölmelegszik a víz, a mi elől a halak, főleg a skorpénák, hidegebb rétegekbe, mélyebbre huzódnak. Az aquariumban ilyen hőmérsék mellett az ördöghalak kinlódását nézni sem jó.

Mintegy czáfolatul, megint szigonyra kerül egy még nagyobb skorpena, megint tarkóján találva. Mi megint nem láttunk a fenéken semmit. Ennek az a magyarázata, hogy az ördöghalak a színutánzás legjobb példái. Az aquariumban levő példányok a betett szikladaraboknak nemcsak a színét, hanem a rajta levő mohos rajzolatokat is utánozzák. Annál inkább csodálunk kellett a halász éles látását. Hát még ha tekintjük, hogy a fenéken a fénytörés miatt, a mi bennünket ezúttal annyiszor megtréfált, egyik állat sincs ott, a hol látszik. S azt épen a nyakán találni!

Aztán egy darabig megint semmi! Egyszer csak elénk cikázik valami féregforma hosszú állat, a mire halászaink elkiáltják magukat, hogy «Vermo de mare» s a mire kézihálómhoz kapok, már eltűnik a csónak alatti homályos mélységbe. Azon éjjel

még egy uszott felénk, de az is elmenekült. Azóta se láttam s nem sikerült megtudnom, mi lehetett.

Hirtelen a lámpafény alatt megvillan valami. A következő perczben már a szigony végén van egy hosszú *Belone*, a melynek a csontja megzöldül, ha megsütik. Úsztában találta el pontosan a nyakán! A másik elmenekült. Mindjárt nyomon követi egy nagy csevolo, pedig ez a tenger legfurfangosabb halai közé tartozik.

Megint hosszú szünet. Egy kis öböl fenekéről a szigony egy polippal (*Octopus*) jön föl. A tarkóján átszúrt állat mind a nyolcz karjával egész hosszában rátapad a szigony nyelére. Tölcsérét felénk irányítva lelocsol bennünket tengervízzel. Színét haragos barnára változtatja s karjai mint a kigyók kúsznak végsőig megnyulva a rúdon a halász keze felé, a melyben már villog a bicska, hogy szabaddá tegye szigonyát. A többi halászok nagy része — állítólag — egyszerűbben végez vele: kettéharapja tarkóját, mire rögtön megdöglük. A csónak fenekén a szúrások daczára is még sokáig mozgolódik s a halászok nem győzik gyalázni. Pedig milyen kedves csemegéjük a folpó. Másrészt az is igaz, hogy a varsák tartalmát gyakran megdézsmálja s így a haragra okuk is van.

A polip meghozta a szerencsét. Egyik öblöcskéből ki, a másikba be, számos ördöghal, polip, spari, csevolo stb. lett a zsákmány. Szemünk lassan hozzászokott a fenékhalkat fölismerni s versenyt kutattuk a fenéket.

Az egyik öbölben már túmentünk egy sziklán, a melynek tövében egy hosszú fekete sáv látszott a fenéken, mint valami a partról lesodort faág. A szigonyos a csónakot visszaparancsolva, abban a pillanatban húzta ki az angolnát a vízből, mikor az épen lyukába akart osonni. Remek, négy kilós példány volt s a csónak fenekére hatalmas ütéseket mért farkával. Harapásától még a halászok is félnek. Vergődésével ez is, mint a többi, a csónak fenekére beszivárgott vízzel fecskendezett tele bennünket, a mihez még a polipok tölcséréből ránkövezt víz is járult s így az éjjeli halászatot kellemetlen oldalairól is megismertük.

És ez így ment egészen addig, a míg a farosinai világító torony fénye közvetlen közelből föl nem tűnt. Ideje volt visszatérni ugyanazon az uton, a melyen jöttünk, követve a part minden zeg-zugát. Közben még egy bravurt mutatott be a halász. Egy öblöt keresztűlszelve, a zöldes homályban uszó mélységből néhány kalmár (*Loligo*) czikázott lámpánk felé, aztán hirtelen eltűnve ismételték a játékot. A villámgyorsan lecsapódó szigony megint csak a nyakán talált egyet. Egy másikat azonban elszalasztott, a mi azonban bármikor megtörténhetik, főleg a mélyebb vízben, a hol a szigony hegye fenéket nem érhet s az átütő ereje, a mivel dobták, a víz fölhajtó ereje miatt gyöngö.

A hajnaltájban beállott tramontona, az éjjeli halászok rendes ellensége, véget vetett a halászatnak. A zsákmánnyal meg lehattunk elégedve, mivel más alkalommal ugyane helyen sokkal kevesebbel kellett megelégednünk. Ehhez járult még a polongarevel fogott néhány angolna s a fenékhálóba akadt halak s ezek közt egy rák, a languszta (*Palinurus*). A fenékhálók élő zsákmánya rendszeren az aquariumot gazdagítja.

Az acetylennel való halászat másik módja a kerítőhálókkal történik. A csónakokhoz vagy egyik végével a parthoz erősített hálókkal bekerítik a fényforrás felé úszó

scombri- és szardellacsapatokat s a partra vontatják. A dalmát vizeken, de legújában a Quarneróban és az osztrák vizeken olyan kerítőhálók kezdenek divatba jönni, melyek a partravontatást fölöslegessé teszik. A fölül apró uszókkal s hordókkal ellátott háló egyik vége a világító bárkán, másik egy csónakon van megerősítve, mely a bekerítést eszközözi. A háló alsó korczában futó kötéllel kerítés alkalmával a zacskó szájának módjára bezárható s így az egész zsákmány a bárkára húzható. Ez nagy idő- és erő-megtakarítás s hozzá még a zsákmányelszabadulás lehetősége is ki van zárva, a mi a partravonásnál nem egyszer megtörténik.

Ezekből is látható, hogy a modern halászeszközök mindinkább kezdenek tért hódítani a Quarnero halásznépénél is. Ennek azonban már nagyon is itt volna az ideje. Halászaink legnagyobb része s főleg a chioggioták, a kiknek az év bizonyos hónapjaiban joguk van a mi vizeinkben halászni, a halállomány megvédésével, a halivadékkal semmit sem törődnek, holott ez épen nekik állana leginkább érdekükben. Mindennek az oka a halászati örök és ellenőrzés hiánya mellett a régi halászeszközök (migavicza) használata s továbbá az, hogy az újabb, modernebb eszközökkel megismerkedni halászaiknak nincs alkalmuk. A kibővítendő Halászati Biológiai Állomásnak volna föladata a bergeni állomáshoz hasonlóan ezek megismertetésére szolgáló múzeum berendezése. A modern eszközök elterjedésének legújabb akadálya nem a maradiságban van, mely ugyan az ősfoglalkozást űzőkben nem kis mértékben van meg, hanem a szegénység, mely a drága eszközök megszerzését lehetetlenné teszi. Hogy ez tényleg így van, annak épen az acetylenhalászat a legjobb bizonyítéka, a mely olcsóságánál fogva hamarosan elterjedt. Ma már csaknem minden tengerparti faluban találunk karbidraktárt.

Nem is olyan régen, ezelőtt egy évtizeddel még egyszerű lámpa vagy szurkosfenyőörzse járta. MATISZ, a Quarnero állatvilágának buzgó kutatója élénk színekkel írja le a vöröslángoknál való halászatot. Sőt itt-ott még ma is látni apró lélekvesztőn polipszigonyozókat estenden pislákoló lámpással dolgozni, sőt a félreesőbb helyeken a szardellafogásnál még máig sem bírta a halászromantika rovására a rőzsét az acetylen kiszorítani.

